

УДК 347.151.6(477)

Г.В. АНІКІНА, Хмельницький університет управління та права

ПЕРСПЕКТИВИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЕВТАНАЗІЇ В УКРАЇНІ

Ключові слова: смерть, евтаназія, право на життя, безнадійно хвора людина, пацієнт, медичний працівник, фізичні і моральні страждання, невиліковна хвороба, паліативна медицина

Життя людини в Україні визнається найвищою соціальною цінністю, а право на життя є найважливішим серед особистих немайнових прав, яке зумовлене самим єством людини і знаходиться на вершині плеяди соціальних цінностей. «Кожна людина має невід'ємне право на життя. Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини. Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань» ст.27 Конституції України [1]. Право на життя гарантується і п.1, 2, 4 ст.281 ЦК України: «Фізична особа має невід'ємне право на життя. Фізична особа не може бути позбавлена життя. Забороняється задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя» [2]. Проте, в сучасний період склалася парадоксальна ситуація: цінність життя людини, як особистого немайнового блага зростає, що призвело до міжнародного та національного правового закріплення норм, які забезпечують всебічний захист життя, в той самий час коли життя окремої людини день за днем знецінюється [3, с.60]. Одним з яскравих свідчень цьому є всесвітній бум обговорення проблеми права людини на смерть та підвищений інтерес до проблеми евтаназії. Така увага до даної теми, котра прослідковується останнім часом, пояснюється багатьма чинниками, серед яких: прогрес медицини, яка досягла великих успіхів в області реаніматології і трансплан-

тології, освоєнні нових методик життєзабезпечення, що дають можливість на протязі значного часу боротися за життя пацієнта; неоднозначна ситуація з захворюваністю, в тому числі і з тяжкими, невиліковними хворобами, певні проблеми з функціонуванням лікарських установ, з якісним медикаментозним забезпеченням, відповідні дискусії на світовому рівні та певні зміни в наших ідеологічних орієнтирах, тощо. Саме цим і пояснюється надзвичайний інтерес до евтаназії, яку можна назвати однією із найбільш спірних і невирішених медико-деонтологічних, релігійно-етичних і юридичних проблем сучасності.

В Україні евтаназія в будь-якому прояві розглядається як правопорушення і переслідується з боку закону. Так, в ч.3 ст.52 Основ законодавства України про охорону здоров'я говориться про те, що медичним працівникам забороняється здійснення евтаназії, навмисного прискорення смерті або умиртвіння невиліковно хворого з метою припинення його страждань [4]. Ч.4 ст.281 ЦК України містить аналогічне положення, забороняючи задоволення прохання фізичної особи про припинення її життя. Проте, навіть всупереч такій тотальній законодавчій забороні евтаназії, не припиняються активні суперечки та широке обговорення етичних і юридичних проблем та можливості легалізації «права на смерть» в нашій країні.

Підґрунтям в дослідженні явища евтаназії стали праці: А. Іванюшкіна, Б. Юдіна, А. Громова, С. Бакунина, Ю. Дмитрієва, О. Маліновського, М. Малєїної, С. Бикової, Г. Романовського, А. Зильберта, В. Аكوпова, Н. Болотіної, Л. Красицької, О. Капінус, С. Стеценка, Р. Стефанчука.

Актуальність даного дослідження полягає в тому, що існує цілий ряд питань, пов'язаних із проблемою евтаназії, відповіді на які досі не знайдено. Сучасні науковці до сьогодні не можуть дійти згоди та вирішити питання: чи може евтаназія мати будь-яке

моральне обґрунтування? Чи закріплювати за людиною це право юридично? Чи можлива легалізація евтаназії в Україні?

Тому метою статті є всебічне вивчення феномену евтаназії, її видів, виявлення позицій як прихильників евтаназії, так і її супротивників, визначення світоглядних основ цих підходів, напрацювання власної позиції щодо можливості легалізації евтаназії в Україні. Науковою новизною дослідження є виявлення великого кола проблем, що існують в умовах нашої держави, які у випадку запровадження евтаназії, можуть призвести до ряду непередбачуваних негативних наслідків.

На сьогодні надання евтаназії правомірного характеру може потягнути за собою ряд негативних наслідків

Історичний довід окремих культур свідчить, що інколи вбивство недієздатних до життя внаслідок слабкого здоров'я людей не тільки допускалось, але всіляко одобрювалось суспільством. Деякі первісні племена мали звичай вбивати, або залишати напризволяще людей похилого віку, які стали тягарем для сімейства. Спартанці вбивали слабких, хворих малюків і усіяко сприяли саможубству осіб старших 60 років. В Японії престарілих людей, з їх згоди, відносили на священну гору і залишали там до настання смерті, звільняючи тим самим суспільство і сім'ю від обов'язку піклування про них. Немовля, яке відрізнялося виключним каліцтвом, з легкістю позбавлялося життя за законами XII таблиць [5, с.6].

Як бачимо, сьогодні ці дохристиянські звичаї повертаються в наш світ, як і дві тисячі років тому в ім'я користі та комфорту люди відрікаються від людей, - евтаназія подається як норма життя.

Евтаназія - слово грецького походження, що поєднує в собі два поняття: «танатос» - смерть і «ев» (eu, ей) - хороший, і в перекладі на українську означає хорошу, легку смерть. Вперше термін введено Ф. Беконом, котрий досліджував це питання у праці «Про

гідність та примноження наук» у 1605 році [6, с.268]. Слід зауважити, що Ф. Бекон під евтаназією розумів зовсім не умертвіння хворого із співчуття, а надання ефективного обезболення, яке позбавило б людину від страждань. Суть ідей Ф. Бекона полягає у тому, щоб лікар не відсторонювався від безнадійно хворого пацієнта, а був з ним до останніх днів життя, полегшуючи його муки. Тому досить складно говорити про Ф. Бекона як про основоположника евтаназії в яку вкладають теперішній зміст.

На сьогодні поняття евтаназії є полісемантичним, що гармонійно поєднує в собі медичний, біологічний, релігійний, правовий, морально-етичний та інші аспекти. Сучасна наука пропонує нам велику кількість визначень даного поняття. Так, в останньому виданні Великої Медичної Енциклопедії під евтаназією розуміється навмисне прискорення настання смерті невиліковно хворого з метою припинення його страждань» [7, с.555]. У Британській енциклопедії евтаназія називається «милосердним вбивством» (Mercy killing) - це дія чи практика, спрямована на отримання безболісної смерті осіб, які страждають від болю при невиліковних хворобах чи фізичних розладах [8]. На думку І. Сілуянової, - евтаназія це усвідомлена дія, що призводить до смерті безнадійно хворої людини, відносно швидким та безболісним шляхом, з метою припинення страждань [9].

О. Старовойтова визначає евтаназію як дію чи бездіяльність лікаря, чи іншої людини, або самого хворого, що тягне за собою настання миттєвої чи безболісної смерті останнього [10, с.149].

Р. Стефанчук говорить, що евтаназією є свідомо та умисно вчинювана поведінка (дія, бездіяльність чи рішення) медичного працівника, що спрямована на припинення нестерпних фізичних чи психічних страждань пацієнта та здійснюється за неодноразовим та однозначним проханням пацієнта чи його законного представника, які є повністю,

об'єктивно та своєчасно інформовані про наслідки такого втручання з метою припинення страждань, що має результатом смерть пацієнта [11, с.305].

Отже, основними ознаками, які характеризують поняття евтаназії, є:

1) хворий повинен відчувати не припиняючи, невиносимі страждання, викликані невиліковною хворобою;

2) перервати життя чи прискорити смерть може не будь-яка людина, а спеціальний суб'єкт - медичний працівник;

3) ця діяльність здійснюється медичним працівником свідомо у формі дії або бездіяльності, усвідомлено з передбаченням наслідків таких дій;

4) пацієнт повинен наполегливо і декілька разів виразити своє бажання піти з життя, або якщо він не в змозі явно виразити свою волю, то прохання повинне виходити від його близьких родичів;

5) єдиною метою здійснення евтаназії є припинення страждань хворого;

6) пацієнт чи його представник мають бути повністю, об'єктивно і своєчасно інформовані про наслідки такого втручання;

7) наслідком застосування евтаназії є смерть пацієнта.

Аналізуючи характерні для евтаназії ознаки, пропонуємо власне визначення даного поняття. Під евтаназією, на нашу думку, слід розуміти свідому діяльність медичного працівника, яка здійснюється у формі дій, або бездіяльності і спрямована на припинення життя безнадійно хворого, з метою припинення його нестерпних страждань, викликаних невиліковною хворобою, у відповідь на наполегливе та неодноразове прохання хворого, або його найближчих родичів, які повністю, об'єктивно і своєчасно поінформовані про наслідки таких дій.

В сучасній літературі виділяють різні види евтаназії. Найпоширенішим є поділ евтаназії на активну і пасивну, які ще називають методом наповненого і відкладеного шприца [12].

Під *активною* евтаназією (метод наповненого шприца) мається на увазі здійснення лікарем дій, свідомо і безпосередньо спрямованих на спричинення смерті пацієнта.

Деякі автори говорять про те, що *активною* евтаназією є тоді, коли пацієнт потребує застосування спеціальних засобів для прискорення смерті [13, с.161-190].

Пасивна евтаназія (метод відкладеного шприца) передбачає бездіяльність оточуючих, відмову від життєпідтримуючого життя лікування, коли воно або припиняється, або взагалі незначається, за виключенням того, що зменшує біль.

В контексті поняття пасивної евтаназії згадують про ортотаназію (припинення надзвичайних заходів по відношенні до хворого, визнаного уже невиліковним, хоча і надмірно не страждаючим) і дистаназію (продовження життя хворого у будь-який спосіб) [14, с.149].

Окремі науковці вважають, що лише *активна* евтаназія може бути розцінена як повноцінна, тоді коли *пасивна* евтаназія взагалі не може розглядатись як різновид евтаназії, оскільки за своєю спрямованістю такі дії медичного працівника не мають прямого умислу умертвити невиліковно хвору особу, а лише позбавити її від страждань [15].

За наміром волі виділяють: добровільну, недобровільну і примусову евтаназію [16, с.152]:

а) *добровільна*: евтаназія здійснюється свідомій людині на її прохання;

б) *недобровільна*: хворий через свій важкий стан не може висловити прохання про евтаназію, тому таке прохання висловлюється законним представником хворого, або збігається з думкою медицини (підґрунтям цього прохання є нібито вищі інтереси хворого);

в) *примусова* евтаназія - умертвіння наперекір волі хворого, всупереч його бажанню. Цей вид евтаназії кваліфікують як злочин проти людства, (факти що мали місце в Німеччині під час правління Гітлера), і до медицини він може мати тільки формальне відношення [17].

Також виділяють *пряму і непрямую* евтаназію:

а) *пряма* - про таку евтаназію йдеться тільки тоді, коли в діяльності будь-якої особи є намір закінчити життя певної людини або пришвидшити її смерть;

б) *непряма*: тут йдеться про евтаназію, як про намагання полегшити страждання будь-якої особи, що перебуває на останній стадії важкої хвороби, призначаючи їй ліки, які непрямым чином можуть пришвидшити фізіологічний процес вмирання [18, с.437-439].

Поєднання названих форм евтаназії дає нам право виділити чотири можливих варіанти: активна і добровільна евтаназія, активна і недобровільна, пасивна і добровільна евтаназія, пасивна і недобровільна евтаназія. Найбільше прихильників має та евтаназія, яка є пасивною з боку медичного працівника і добровільною зі сторони хворого. До активної і недобровільної евтаназії відношення, як правило, є негативним.

Ще одним видом евтаназії є автоевтаназія, під якою розуміють добровільне припинення пацієнтом свого життя, яке здійснено за допомогою спеціальних засобів, з метою припинення своїх страждань. Окремо виділяють «Самогубство, асистоване лікарем» - має місце тоді, коли лікар тільки допомагає невиліковно хворій людині покінчити з життям.

Сьогодні говорять про ще один новий вид евтаназії - *соціальну*. Це евтаназія, в якій рішення позбавити когось життя залежить вже не від окремої особи, а від суспільства, яке виходить із міркувань, що кошти, необхідні для лікування безнадійно хворих дорогими препаратами, внаслідок евтаназії будуть збережені для лікування тих хворих, які після одужання зможуть повернутися до нормальної робочої діяльності. Така загроза йде з боку економіки, яка керується критерієм «витрати - вигоди» [19].

Суперечливі погляди на евтаназію з медичного, морально-етичного поглядів породили неоднозначну юридичну оцінку цього явища, що знайшло своє відображення в за-

конодавствах різних країн. Суперечки про право обирати між життям і смертю розділили сьогодні світ на два абсолютно різних табори це консерватори, які вимагають заборонити евтаназію у будь-яких проявах та ліберали які хочуть узаконити вбивство невиліковно хворих. Зауважимо, що більшість країн притримується позиції, що евтаназія є злочином. Однак деякі країни все ж закріпили право на смерть в своєму законодавстві.

Перший в світі закон «Про право людини на смерть» прийнято у 1977 році у штаті Каліфорнія (США)» (зауважимо, що евтаназія в США регулюється законодавствами штатів). Евтаназія дозволена в штаті Орегон, при дотриманні ряду обов'язкових умов і ретельному контролю, самогубство при лікарському сприянні спеціально не переслідуються і не карається за законодавством штатів Північної Кароліни, Юти, Вайомінгу. У відповідності до законодавства штату Індіана на його території діє так званий прижиттєвий заповіт, в котрому пацієнт офіційно підтверджує свою волю про те, щоб його життя не продовжувалось штучним шляхом при певних обставинах.

В Австралії закон про евтаназію був запропонований членом парламенту як «більш про права невиліковно хворих» у 1995 році. Ідея проекту суперечила позиції Австралійської медичної асоціації і суспільних груп, які захищають право на життя, закон був прийнятий і вступив в дію з 02.07.1996 року, проте, 25.03.1997 року вищевказаний закон було відмінено.

В 2002 році в Нідерландах прийнято «Закон про припинення життя за бажанням чи допомогою в самогубстві» [20, с.94]. Зауважимо, що Нідерланди є єдиною країною в світі, де відкрито виконують як самогубство за допомогою лікаря, так і добровільну активну евтаназію.

Аналогічний закон прийнято в Бельгії, відповідно до якого право на евтаназію ма-

ють особи, які досягли вісімнадцятирічного віку, якщо пацієнт не в змозі висловити своє прохання про евтаназію, дане прохання може бути висловлене іншою особою.

У Швеції і Фінляндії, Швейцарії пасивна евтаназія шляхом «припинення безкорисної підтримки життя» не вважається протизаконною.

25.05.1995 року районний суд м. Йокогами (Японії) визнав лікаря винним у вбивстві невиліковно хворого раком пацієнта, котрий повинен був померти через декілька днів. Лікаря засудили до 2-ох років позбавлення волі умовно. Згодом суд перечислив умови, за яких евтаназія в Японії все-таки може бути дозволена [21].

Колумбія дозволяє здійснювати за окремих обставин пасивну евтаназію.

У Англії навпаки, після довгих обговорень прийнято закон про безумовну заборону будь-якої евтаназії, але за неофіційними даними, пасивна евтаназія використовується на практиці британськими медиками, як у випадку з новонародженими, так і в випадках з людьми похилого віку.

У Франції евтаназія також під заборону. Законодавча ініціатива 2004 року, котру масмедіа кваліфікували як «легалізацію евтаназії», насправді є ідентичною статті п.3 ст.52 Основ законодавства України про охорону здоров'я, яка оспорує право пацієнта на вибір способу лікування чи відмову від такого.

В Основах законодавства Російської Федерації про охорону здоров'я громадян, у ст.45 «Заборона евтаназії» вказується, що медичному персоналу забороняється здійснення евтаназії, особа, що свідомо спонукає хворого до евтаназії й (або) здійснює евтаназію, несе кримінальну відповідальність відповідно до законодавства [22].

Кримінальний кодекс Узбекистану, Грузії закріплюють кримінальну відповідальність за здійснення евтаназії [23]. В інших країнах світу, в тому числі і в країнах СНД, евтаназія знаходиться поза межами правової легалізації.

Отож, аналіз законодавчого досвіду зарубіжних країн показує, що більшість країн світу кваліфікують евтаназію як злочин проти життя, але варто також звернути увагу на те, що громадськість зарубіжних країн поступово приймає евтаназію.

Головними аргументами якими оперують прихильники «прискорення смерті» хворих є:

- людина має право на життя, а отже і право розпоряджатись ним також їй належить. Неможливо собі уявити, що людина, маючи право на життя, не має права померти, що вона вільна на законних підставах розпоряджатися своєю власністю, але не своїм життям [24, с.31-32];

- відмова від евтаназії може розглядатися як застосування до людини тортур, насильства, жорстокого і такого, що принижує гідність, ставлення.

- підтримка життя на стадії вмирання, здійснювана за допомогою передових технологій, обходиться дуже дорого, а засобів, котрі витрачаються на підтримку життя у безнадійних ситуаціях, вистарчило б на те, щоб лікувати десятки, сотні людей, котрі піддаються лікуванню.

- евтаназія все одно існує поза правовим полем, а спеціальний закон дозволить контролювати цей процес

- евтаназія здійснюється руками медиків, і позбавляє членів сім'ї невиліковно-хворої людини від докорів сумління та фінансових витрат [25].

- безнадійно хвора людина могла б виступити в якості донора органів для пацієнтів, котрим життєво-необхідною є трансплантація.

А ось аргументи противників евтаназії:

- життя є благом і воно залишається благом навіть тоді, коли стає переважно суцільним стражданням;

- евтаназія суперечить медичній етиці, оскільки лікар, який погодився на евтаназію, зраджує самому собі, клятві Гіппократа, яка спрямована на захист життя і здоров'я людини;

- узаконення евтаназії вкрай суперечить

християнському вченню. Бог дав людині життя, тому людина не має права вирішувати жити чи ні, а страждання які даються людині це своєрідний іспит, який потрібно здати;

- родичі осіб, які знаходяться в тяжкому стані, у випадку легалізації евтаназії можуть зловживати своїми правами з метою майнового збагачення;

- рішення про евтаназію може бути зроблене поспішно та не виважено під впливом бажання позбавити від страждань не стільки себе, скільки оточуючих, у першу чергу, своїх близьких;

- формальний дозвіл евтаназії може стати певним психічним «гальмом» для пошуку нових більш ефективних засобів діагностики і лікування важкохворих, а також сприяти недобросовісності в наданні медичної допомоги таким хворим;

- критерій невиліковності важко визначити, тоді коли можна чекати від науки зцілення від серйозних хвороб і зменшення страждань хворих;

- навіть у тому випадку, коли добровільна згода пацієнта є очевидною, необхідно враховувати, що психологічний стан людини, яка знаходиться на грані життя і смерті, є недостатньо вивченим. Важко спрогнозувати, чи не відмовиться вона від свого бажання піти з життя і чи не вирішить продовжити його навіть у стражданнях, в останній момент процедури евтаназії. Адже, завжди існує ймовірність того, що хворий, який висловив прохання про евтаназію, може переглянути своє рішення, тоді коли розпочата процедура позбавлення життя уже викличе незворотні зміни в його організмі;

- одним з найсерйозніших аргументів проти евтаназії залишається ризик зловживання серед медичного персоналу і нехтування своїм обов'язком, а також особливо небезпечна можливість діагностичної лікарської помилки.

Щодо прихильників застосування евтаназії то серед них можна окремо виділити:

1) прихильників лише активної форми ев-

таназії, котрі категорично відкидають застосування пасивної евтаназії, обґрунтовуючи це тим, що коли хворий просить лікаря прискорити настання смерті, а останній погоджується, на це за рахунок припинення лікування (пасивна евтаназія), це може призвести до того, що страждання хворого збільшаться, тому, смертельна ін'єкція у цьому випадку буде гуманнішою, оскільки одразу припинить страждання [26, с.123];

2) прихильників пасивної евтаназії, котрі пояснюють свою позицію тим, що у випадку пасивної евтаназії лікар, не позбавляє пацієнта життя, він просто відтворює природну ситуацію вмирання, тому, смерть настає в результаті природних причин, а не внаслідок бажання самого хворого чи лікаря, який виконує цю волю, що знімає моральну відповідальність з обох [27].

Також в літературі нерідко науковці допускають можливість застосування евтаназії, за умови чіткого дотримання спеціальних вимог зокрема:

- застосування даної процедури тільки до повнолітніх дієздатних осіб, які є невиліковно хворими на термінальній стадії хвороби;

- перебування невиліковно хворого в свідомості, усвідомлення свого діагнозу та можливих результатів свого лікування,

- самостійності прийняття рішення про евтаназію через нестерпність страждань, шляхом подання письмової заяви.

Щодо України, нагадаємо, що при підготовці проекту Цивільного кодексу України у 2003 році уже було зроблено спробу легалізувати в нашій країні добровільну пасивну евтаназію. Однак, як бачимо в остаточному варіанті даного законодавчого акту дана пропозиція не знайшла свого відображення, (за неофіційними даними найвагомим аргументом проти евтаназії у той час стала можливість лікарської помилки).

Розглянувши всі аргументи «за» і «проти» евтаназії хотілось би зазначити ще декілька аргументів проти евтаназії, які існують в

умовах саме нашої держави і які необхідно враховувати, обговорюючи можливість легалізації евтаназії в Україні.

Україна є першою у світі за темпами вмирання населення, 5 мільйонів українців не стало за останні півтора десятка років і оця «надсмертність» притаманна людям працездатного віку. За цими показниками Україна випередила Європу в чотири рази. Також, порівняно з цивілізованими країнами, тривалість здорового життя в Україні на 15 років менша [27]. Право людини на життя визнається найважливішим у нашій державі у той же час коли життя окремої людини знецінюється. Звідси і питання якою є вартість людського життя в Україні. Ми не можемо говорити про евтаназію зараз - коли в нашій державі не забезпечується найголовніше, першочергове право людини - право людини на гідне життя, у тому числі і в умовах хвороби.

При обговоренні можливості легалізації евтаназії в Україні навіть не беручи до уваги морально-етичні та релігійні аспекти евтаназії, що мають вагоме значення, а виходячи з існуючої в нашій країні правової ситуації, варто визнати, що надання евтаназії правомірного, легального характеру призведе до виникнення цілої низки негативних наслідків. Людина, яка страждає невиліковною хворобою, на лікування якої необхідна велика кількість коштів, при мінімальній заробітній платі українського медика і так викликає байдужість зі сторони персоналу лікарні, а за умови схвалення евтаназії подібна практика знайде відзиви у багатьох лікарів у яких просто не буде бажання возитися з проблемними пацієнтами. Евтаназія в кінці кінців може стати способом вирішення деяких «спеціальних проблем» за допомогою медицини, коли для бідного хворого, який не має змоги оплатити свої медичні витрати, буде запропоновано альтернативу: або терпіти страждання у лікарні, в якій він нікому не потрібен, або обрати ін'єкцію. Даний дозвіл дасть можливість медикам уже не думати про те,

як полегшити страждання хворого, а буде спрямовувати лікарів на те, щоб будь-яким чином перервати муки хворого. В Україні евтаназія може перетворитись на простий засіб умертвіння самотніх людей похилого віку, дітей-інвалідів, осіб, які хворіють на невиліковні хвороби, людей які не мають належного соціального забезпечення та належних коштів для підтримки життя. Легалізація евтаназії може стати засобом тиску щодо категорій хворих людей, які б хотіли ще пожити, але водночас не хочуть бути «марним тягарем» для суспільства, або стати зброєю в руках недбайливих родичів, котрі будуть підштовхувати до відходу з життя з корисливих мотивів, і в кінці кінців евтаназія може стати ще одним законним способом вбивати людей заради отримання спадщини і т.п.

Ще у 50-х роках минулого століття в Одесі академік В. Філатов, обговорюючи цю проблему з молодими лікарями, говорив, що люди «не заслужили» такого права. Люди по своїй природі злі і їм не можна надавати можливість приймати такі рішення: сьогодні вони це зроблять з необхідності, а завтра - тому, що не захочуть допомагати або не зможуть як слід лікувати», підкреслював він.

На нашу думку, одним з пояснень, прихильників евтаназії є те, що вони знаходяться під впливом своїх матеріалістичних поглядів на життя і переконані, що існування людини повинно оцінюватись на підставі сили і здатності до діяльності. Така позиція призводить до логічного висновку, що достойною людиною є тільки сильна і здорова людина, і що суспільство повинно складатися тільки з таких достойних людей. Тобто поки людина була дієздатна, то вона була потрібна, а коли ж вона захворіла, то вже створює нам незручності, труднощі, заважає комфортному життю. А як же любов, милосердя? Безперечно, фінансова сторона утримання невиліковно хворих і людей похилого віку - тема, що викликає неабияке хвилювання, але ж окремі прихильники концепції «права на смерть»,

йдуть далі, розвиваючи її до «обов'язку померти». Вони вважають, що коли організм людини виснажився і більше не здатний працювати, його утримання стає тягарем для суспільства і з ним необхідно розправитися. Дана позиція співпадає з сприйняттям людини як сукупності клітин, які гармонічно працюють між собою, подібно до якогось досконалого механізму. Коли розглядати людину суто як біологічний організм, який якісно нічим не відрізняється від тварин, то лише на цій підставі можна обґрунтовувати можливість припинення життя. Натомість, якщо дивитися на людину як на особу, яка водночас є не лише тілесною, але й духовною істотою, тоді евтаназія, безперечно, є обкраданням цієї особи. Але ж, турбота про слабких, хворих і безпорадних є сама по собі цінністю, через яку люди жертвують часом, грошима і зусиллями, адже, як би там не було, цінності все ж таки важливіше цін.

Оскільки, головною причиною прохання хворого пришвидшити настання смерті є сильний біль, то, на нашу думку, лікар повинен протистояти йому за допомогою великого вибору знеболювальних препаратів, якими сьогодні здатна оперувати медицина. Саме на паліативний догляд покладено такі основні функції, як зменшення фізичного та морального болю і сприяння якості життя. Цей вид допомоги надається тільки в тих ситуаціях, коли медицина безсила і суспільство зобов'язано забезпечити можливість людині достойно померти.

Пошуки альтернативи евтаназії призвели до того, що останнім часом у світі створюються хоспіси до персоналу яких входять лікарі, кваліфіковані психологи які допомагають людям пережити останній етап їхнього життя. Україна не відстає від такої тенденції це є дуже правильний напрямок яким потрібно рухатись і надалі. На нашу думку, більш важливим, ніж право індивідуума на легку смерть, є його право на достойне, якісне життя, у тому числі і в умовах хвороби, яке б

включало право на лікування за допомогою гуманних методів, які б були спрямовані на те щоб полегшити страждання і допомогти померти спокійно і безболісно.

На наш погляд, цілком обґрунтовано, що на сьогодні недопустимість евтаназії вважається у нашій країні загальноприйнятою нормою медичної практики. Враховуючи всі аргументи за і проти евтаназії, ми визначили власне ставлення до проблеми можливості легалізації евтаназії в Україні і воно є негативним. На сьогодні надання евтаназії правомірного характеру може потягнути за собою ряд негативних наслідків. Окрім того, евтаназія, як спосіб відходу з життя, не узгоджується моральними і релігійними поглядами, а також національними традиціями українського народу.

Боротьба за життя завжди була і буде найгуманнішим та найважливішим принципом медицини. А цінність людського життя спонукає боротись за нього, навіть всупереч об'єктивним медичним законам і в найбезнадійніших ситуаціях. Вважаємо, розвиток паліативної допомоги, полегшення болю як самих пацієнтів, так і страждань членів їх сімей, є сьогодні пріоритетним напрямком України. В державі повинна розвиватися паліативна медицина, яка не лікує, а полегшує страждання. На нашу думку, у цьому і полягає сьогодні вихід України, а не в легалізації евтаназії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // ВВР. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України : від 16.01.2003 р. // ВВР України. - 2003. - № 40-44. - Ст. 356.
3. Пунда О. О. Право на життя / О. О. Пунда // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. - 2003. - № 2 (6). - С. 58-64.

4. Основи законодавства України про охорону здоров'я : від 19.11.1992 р. // ВВР. - 1993. - № 4. - Ст. 19.
5. Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана // Памятники римского права : [Тексты : для юрид. вузов : Перевод]. - М. : Зерцало, 1997. - 608 с.
6. Бэкон Ф. О достоинстве и приумножении наук / Ф. Бэкон // Бэкон Ф. Сочинения : В 2-х томах / Пер. сост., общ. ред. и вступ. ст. А. Л. Субботина. - М. : Мысль, 1977. - Т. 1. - 560 с.
7. Большая медицинская энциклопедия : [30 т. / АМН СССР] ; гл. ред. Б. В. Петровский. - 3-е изд. - М. : Сов. энциклопедия, 1974. - 27 см. - Т. 27: Хлоракон - экономика здравоохранения. - М. : Сов. энциклопедия, 1986. - 576 с.
8. Encyclopedia Britannica [Электронный ресурс] : CD™97. - [Chicago] : Encyclopedia Britannica, cop. 1997. - 1 электрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. Загл. с этикетки диска.
9. Силуянова И. В. Этика врачевания. Современная медицина и православие. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.agnuz.info/library/books/siluyanova_etika_vrachevaniya.
10. Старовойтова О. Э. Эвтаназия и закон / О. Э. Старовойтова // Актуальные проблемы правового регулирования медицинской деятельности. - 2002. - № 1. - С. 149-150.
11. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія / Р. О. Стефанчук / за наук. ред. Я. М. Шевченко ; НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. - К. : КНТ, 2008. - 625 с.
12. Шерман С. Эвтаназия / С. Шерман [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://gazeta.lenta.ru/dossier/11-03-1999_eutanasia.htm#hist.
13. Куртц П. Запретный плод : Этика гуманизма / Пол Куртц ; Пер. с англ. И. В. Кувакин ; общ. ред. В. А. Кувакин. - [2 изд., испр.]. - М. : Рос. гуманист. о-во, 2002. - 222 с.
14. Иванюшкин А. Я. Профессиональная этика в медицине : (Филос. очерки) / А. Я. Иванюшкин ; АМН СССР. - М. : Медицина, 1990. - 220 с.
15. Судо Ж. Эвтаназия / Жак Судо [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.kcn.ru/tat_ru/religion/catholic/bioeutantan.htm.
16. Зильбер А. П. Медицинские действия и бездействия при окончании жизни / А. П. Зильбер // Этюды критической медицины : Этика и закон в МКС. - Петрозаводск, 1998. - Т. 4.
17. Кемп К. В. Эвтаназия / Кеннет В. Кемп [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://www.crimea.com/~creation/text/44.htm>.
18. Montgomery J. Health Care Law. - Oxford : Oxford University Press. Parkes, K. — 1998.
19. Стречча Э. Биоэтика : учебник / Элио Стречча, Виктор Тамбоне; [Пер. с итал.: Владимир Зелинский и Наталия Костомарова]. - М. : Библ.-богосл. ин-т св. апостола Андрея (ББИ), [2001]. - 413 с.
20. Eutanazja w dyskusji / Morciniec P. (red.), Opolska Biblioteka Teologiczna, Opole 2001.
21. Эвтаназия и закон : где и почему её разрешают [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.temadnya.ru/spravka/30apr2002/1290.html>.
22. Основы законодательства Российской Федерации об охране здоровья граждан, в ред. Федерального закона от 22 августа 2004 года, № 122-ФЗ // Ведомости СНД и ВС РФ. - 1993. - № 33. - Ст. 1318.
23. Ивченко О. С. Ответственность за эвтаназию по уголовному законодательству зарубежных стран (сравнительно-правовой анализ) / О. С. Ивченко // Юридическая наука и практика [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://pravgos.narod.ru/pravgos/rules_criminal/ivchenko01_cr_0302.htm.
24. Малеина М. Н. Личные неимущественные права граждан: понятие, осуществ-

ление, защита / М. Н. Малеина. - М. : МЗ Пресс, 2000. - 242 с.

25. Те Е. Некоторые правовые, морально-этические и другие аспекты эвтаназии в России / Е. Те // Право и жизнь. - 2000. - № 31 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://pravogizn.h1.ru/KSNews/PIG_45.htm#_ftn1.

26. Довбуш О. Право на гідну смерть / О. Довбуш // Право України. - 2002. - № 10. -

С. 122-125.

27. Смертність серед українців зростає / Портал неpolitичних новин NGO.DONETSK.UA [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ngo.donetsk.ua/ukrsociety/1846>.

Анікіна Г. В. Перспективи легалізації евтаназії в Україні / Г. В. Анікіна // Форум права. - 2009. - № 3. - С. 25-34 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2009-3/09agvevu.pdf>

Досліджено феномен евтаназії, юридичні та етичні проблеми легітимізації «права на смерть» в нашій державі. Вивчено саме поняття «евтаназії», її види, правове регулювання в світовому співтоваристві. Розглянуто основні аргументи «за» і «проти» евтаназії. Обґрунтовано власне ставлення до можливості закріплення права на розпорядження власним життям в Україні.

Анікіна Г.В. Перспективы легализации эвтаназии в Украине

Исследован феномен эвтаназии, юридические и этические проблемы легитимизации «права на смерть» в нашем государстве. Изучено понятие «эвтаназии», ее виды, правовая регламентация в мировом содружестве. Рассмотрены основные аргументы «за» и «против» эвтаназии. Обосновано собственное отношение к возможности закрепления права на распоряжение собственной жизнью в Украине.

Anikina G.V. Legalization Perspectives of Euthanasia in Ukraine

The article is devoted to research of the phenomenon of euthanasia, legal and ethical problems of legitimating of «right on death» in our state. The term of «euthanasia», its kinds and the state of its legal regulation in a world concord are studied in this article. The main arguments pro and contra euthanasia are considered in the work. Own attitude towards the possibility of right on disposal of own life in Ukraine is proved.